

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 10. kokous

Aika Ke 8.6.2022 klo 12-15

Paikka Jyväskylän vankila

Läsnä Juho Martikainen (pj.)

Annika Finnberg, Marjatta Kaurala, Petri Laitinen, Johanna Hietapakka, Tomi Tuovinen, Jani Ratilainen

Teams: Jarkko Nieminen, Anna-Liisa Sandvik, Minna Saukko, Paulina Tallroth, Heli Tamminen, Marko Aittomäki, Minna Peltonen (Minna Saukon sijalla)

Anne Kohvakka (siht.).

1 Avolaitossijoituksen selvittäminen säännönmukaisesti

Asteittaista vapautumista ja avolaitossijoittelua tulisi edistää. Valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) mukaan jokaisen vangin edellytykset sijoittua valvottuun koevapauteen on selvitettävä. Avolaitossijoittelun edellytyksiä ei valvottua koevapautta vastaavasti ole selvitettävä säännönmukaisesti kaikille vangeille. Asia kuitenkin huomioidaan käytännössä rangaistusajan suunnittelussa.

Työryhmässä keskusteltiin säännönmukaisen selvittämisen hyödyistä ja haitoista. Lähemmin keskusteltiin seuraavista seikoista:

- 1) selvitetäänkö nykyisin avolaitossijoituksen edellytykset käytännössä kaikille vangeille,
- 2) onko asteittaisen vapautumisen tueksi perusteltua tai tarpeen säätää siitä, että avolaitossijoituksen edellytykset selvitetään jokaiselle vangille,
- 3) edistääkö edellytysten säännönmukainen selvittäminen avolaitossijoittelua,
- 4) voisiko säännönmukaisuutta edistää lievemmin esim. lisäämällä avolaitossijoittelun omaksi kohdaksi vankeusasetuksen rangaistusajan suunnitelman sisältöä koskevaan säännökseen (15 §).

Työryhmässä edellytysten selvittämistä kaikille (pl lyhytuomioiset, alle 2 v) enimmäkseen kannatettiin yhdenvertaisuuden vuoksi. Toisaalta keskustelussa todettiin, että sijoittelu huomioidaan jo nyt rangaistusajan suunnitelmassa. Suljetuissa vankiloissa tehdään myös aktiivista työtä sen eteen, että vankeja voitaisiin sijoittaa avolaitoksiin.

Asiantilan selkeyttämistä säännöksissä pidettiin tarpeellisena. Kannatusta sai erityisesti avolaitossijoittelun lisääminen omaksi kohdaksi vankeusasetuksen rangaistusajan suunnitelman sisältöä koskevaan säännökseen.

Sovittiin, että arviointikeskuksia/asiakasarviointin yksikköä kuullaan asiassa. Lisäksi tulee hankkia avolaitossijoituksiin liittyvää tilastotietoa.

2 Määräaikaisen avolaitossijoituksen perusteet

Vankeuslain 6 luvun 1 §:n nojalla voidaan vanki siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen rangaistuksen pituudesta riippumatta. Siirto voi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva. Laissa ei säädetä perusteista, joilla avolaitokseen sijoitus voi olla määräaikainen. Lisäksi muutoksenhakuun liittyvät kysymykset ovat määräaikaisissa sijoituksissa epäselviä.

Keskusteltiin määräaikaisen avolaitossijoituksen käytöstä. Keskustelussa todettiin, että määräaikaisia avolaitossijoituksia tehdään vähäisessä määrin. Kun määräaika on päättynyt vankeja ei käytännössä ole siirretty takaisin suljettuun vankilaan, jos avolaitokseen sijoittamisen kriteerit täyttyvät. On kuitenkin ollut tilanteita, joissa sijoituspäätöstä ei ole muistettu tehdä, vaikka vanki on edelleen jäänyt avolaitokseen.

Keskustelussa määräaikaista sijoittamista pidettiin tarpeettomana. Jos vangin avolaitoskelpoisuus lakkaa sijoituksen aikana, hänet voidaan siirtää takaisin suljettuun vankilaan esimerkiksi rikkomusten perusteella.

Työryhmässä kannatettiin määräaikaisen sijoittamisen sääntelyn poistamista edellä mainituista syistä ja myös muutoksenhaun ongelmallisuuden sekä määräaikaisen avolaitossijoituksen perusteiden säätämisen ongelmallisuuden vuoksi. Myös tästä seikasta kuullaan arviointikeskuksia/asiakasarviointin yksikköä.

3 Muutoksenhakuoikeus avolaitospäätöksissä

Työryhmässä on aiemmin keskusteltu muutoksenhakukelpoisista päätöksistä. Lähtökohdaksi otettiin tuolloin, ettei sijoittelua ja siirtämistä koskevien päätösten muutoksenhakukelpoisuutta olennaisesti muutettaisi. Työryhmässä keskusteltiin kuitenkin uudestaan avolaitossijoituspäätöksen muutoksenhakuoikeudesta, koska avolaitossijoituspäätös vaikuttaa olennaisella tavalla vangin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Olosuhteet avolaitoksessa poikkeavat merkittävästi suljetusta vankilasta.

Työryhmä kannatti sitä, että avolaitossijoituspäätökseen voisi hakea muutosta. Kyse on oikeudellista harkintaa (edellytykset laissa) koskevasta päätöksenteosta eikä tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Muutoksenhakukieltoa on voimassa olevan lain perusteluissa perusteltu tarkoituksenmukaisuusharkinnalla, laajalla harkintavallalla ja vankiloiden täyttöasteeseen liittyvillä seikoilla. Muutoksenhakuoikeus on tärkeä myöskin sen vuoksi, jollei avolaitokseen sijoittamista jatkossakaan selvitetä säännönmukaisesti.

Esille tuotiin se, että kielteisistä avolaitossijoituksista kannellaan usein, koska oikaisuvaatimusta ei ole nykyisin mahdollista tehdä. Jos päätöksiin tulisi muutoksenhakuoikeus, kantelut muuttuisivat pitkälti oikaisuvaatimuksiksi. Vaikka kielteisistä avolaitossijoituksista kannellaan usein, niin määrät eivät ole kuitenkaan niin suuria, että ne työllistäisivät muutoksenhaun alaisina erityisesti.

4 Alaikäisten vankien mahdollinen sijoittaminen avovankilaan

Keskustelussa tuotiin esille muun muassa, että lapsen edun tulisi ohjata sijoitusta, ja että periaatteessa avolaitos olisi alaikäiselle suljettua vankilaa parempi sijoituskohde. Koulunkäynnin mahdollisuus on myös tärkeä. Avolaitossijoittamisen haasteita ovat ainakin tarve perustaa aikuisista erillinen osasto sekä alaikäisille tuomituille vangeille että tutkintavangeille samoin kuin alaikäisten vaatima intensiivinen valvonta ja työ, joka ei onnistu avovankilaloissa (vrt. alaikäiset eivät voi olla suljetun vankilan osastollakaan koskaan ilman aikuisen henkilökunnan valvontaa).

Jos alaikäisen on sijoitettavissa avolaitoksen, hän todennäköisesti myös on sijoitettavissa ulkopuoliseen laitokseen. Tällöin parempi vaihtoehto lienee tuomituille alaikäisille ulkopuolinen sijoitus, esimerkiksi lastensuojelulaitos, jos siellä on riittävä osaaminen ja resurssointi sekä mahdollisuus suorittaa rangaistus aika turvallisesti. Lastensuojelulaitoksissa on kuitenkin vankilaa vähäisempi valvonta, joka ei tuo turvaa, eikä lastensuojelulaitoksiin välttämättä ole tarkoituksenmukaista sijoittaa vakavia rikoksia tehneitä alaikäisiä, jollaisia alaikäiset vangit poikkeuksetta ovat. Lastensuojelulaitokset ovat myös hyvin erilaisia ja vankeuteen tuomitut alaikäiset ovat moniongelmaisia. On siksi varmistettava, ettei alaikäisen vangin sijoittaminen ole muiden lastensuojelulaitoksen asiakkaiden etua. Alaikäisten vankien määrä on niin pieni, ettei heille tarkoitettuna erillisen lastensuojeluyksikön rakentaminen ole tarkoituksenmukainen, vaikka se periaatteessa saattaisikin olla hyvä ajatus. Edellä mainitut haasteet koskevat myös alaikäisiä tutkintavankeja.

5 Muuta

Petri Laitinen esitteli vankilan toimintaa ja vankilaan tehtiin tutustumiskierros.

6 Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään viikolla 39. Kokoukselle on varattu kaksi vaihtoehtoista ajankohtaa ja lähempänä katsotaan, kumpi on sopivampi. Aiheina ovat toimivaltakynnykset sekä ulkopuolinen laitossijoitus.